

MỘT SỐ NỘI DUNG GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC CHO THANH NIÊN VIỆT NAM HIỆN NAY

Nguyễn Thị Nội^{*}, Trần Thị Mai

Trường Đại học Kinh tế & Quản trị kinh doanh - ĐH Thái Nguyên

TÓM TẮT

Trong bất cứ thời điểm phát triển kinh tế - xã hội nào của đất nước, thanh niên luôn đóng vai trò là lực lượng xung kích trên tất cả các lĩnh vực, có vai trò đặc biệt quan trọng đối với sự tồn tại và phát triển của xã hội. Đất nước ta đang trong thời kỳ hội nhập, mở cửa, đó là cơ hội để thanh niên tiếp cận với các nền văn hóa mới, được tiếp thu, lĩnh hội các tri thức mới, được giao lưu, học hỏi với các nước trên thế giới. Bên cạnh những ưu điểm, thanh niên Việt Nam cũng còn không ít những hạn chế. Do vậy, việc giáo dục đạo đức cho thanh niên trong giai đoạn hiện nay là vấn đề vô cùng cấp bách. Nội dung giáo dục cụ thể: Thứ nhất, giáo dục đạo đức truyền thống cho thanh niên. Thứ hai, giáo dục lý tưởng cách mạng cho thanh niên. Thứ ba, giáo dục lối sống văn hoá cho thanh niên. Thứ tư, giáo dục thái độ lao động cho thanh niên.

Từ khóa: Thanh niên, Đạo đức của thanh niên, Giáo dục đạo đức cho thanh niên

ĐẶT VẤN ĐỀ

Thanh niên là lực lượng trẻ, năng động, có nhiều ước mơ hoài bão, là những người nhanh nhẹn, năng động, tiếp thu cái mới dễ dàng, nhưng do tuổi trẻ, kinh nghiệm sống ít, thêm đó là sự tác động từ mặt trái của công nghệ thông tin; sự hội nhập, mở cửa của đất nước, làm cho một bộ phận thanh niên có nhận thức và hành động chưa phù hợp chuẩn mực đạo đức truyền thống. Do vậy, đề ra một số nội dung trong giáo dục đạo đức cho thanh niên hiện nay là điều rất cần thiết.

NỘI DUNG

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã từng nói về thanh niên với một so sánh đầy hình ảnh: “Một năm bắt đầu từ mùa xuân. Một đời khởi đầu từ tuổi trẻ. Tuổi trẻ là mùa xuân của xã hội” [1]. Thanh niên là lực lượng quan trọng luôn mang trong mình những tính đa dạng của thế hệ đang lớn. Họ là những người giàu ước mơ, hoài bão, đầy lòng nhiệt tình, hăng say, ý chí, nghị lực, luôn có nhu cầu tìm hiểu, thích khám phá, sáng tạo, giàu óc tưởng tượng, thích giao tiếp;... Trong bất cứ thời điểm phát triển kinh tế - xã hội nào của đất nước, thanh niên luôn được coi là “rường cột”, tương lai của dân tộc và hạnh phúc của mỗi gia đình.

Họ luôn là lực lượng xung kích trên tất cả các lĩnh vực: lao động sản xuất, học tập, nghiên cứu và ứng dụng khoa học, cũng như trong các cuộc đấu tranh cách mạng. Họ có vị trí, vai trò đặc biệt quan trọng đối với sự tồn tại và phát triển của xã hội.

Thanh niên ngày nay do điều kiện sinh hoạt vật chất ngày càng được nâng cao nên con người sinh lý, tổ chức sinh học thường phát triển nhanh, còn những phẩm chất xã hội thì hoàn thiện, ổn định chậm hơn, như ông cha ta đã từng nói “cò lớn nhưng chưa có khôn”. Sự tác động của giáo dục từ gia đình, nhà trường và xã hội chỉ mới hình thành ở họ khung nhân cách ban đầu. Do đặc điểm ở trên, bên cạnh những ưu điểm nổi trội trong thanh niên vẫn tiềm ẩn những nhân tố tiêu cực và những hạn chế nhất định, đó là: bên cạnh sự đảm nghĩ, dám làm là sự bông bột thiếu kính nghiêm; thậm chí cả sự liều lĩnh; giàu ước mơ, hoài bão và lạc quan cũng đi liền với việc khi gặp thất bại thì hoài nghi, dao động, tự ti và chán nản; có tính tự lập, tự khẳng định cao nhưng cũng dễ tự cao, tự đại, kiêu ngạo và nhầm lẫn giữa hiện tượng và bản chất, giữa đúng và sai, thật và giả; họ có khát vọng về tự do dân chủ nhưng cũng rất dễ có hành vi vô chính phủ, vô kỷ luật; giàu óc tưởng tượng, nhạy cảm nhưng hay thần tượng hoá, dễ thay đổi, chính

^{*} Tel 0989 346178. Email noinguyenmieba@gmail.com

vì vậy mà họ dễ tiếp thu những hệ tư tưởng khác nhau (kể cả tích cực hay tiêu cực). Thêm nữa, sự tác động của mặt trái nền kinh tế thị trường hiện nay cũng làm cho đạo đức của thanh niên có sự suy giảm đối với đạo đức truyền thống của người Việt Nam.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ rõ: Tương lai của dân tộc, tiền đồ của Tổ quốc và sự thắng lợi, phát triển của cách mạng phần lớn phụ thuộc vào giáo dục thanh niên. “Bồi dưỡng thể hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng và rất cần thiết”[2]. Giáo dục đào tạo và bồi dưỡng về mọi mặt cho thanh niên, trong đó giáo dục đạo đức là bộ phận quan trọng, là yêu cầu thường xuyên, liên tục trong chiến lược phát triển con người của Đảng ta. Việc giáo dục đạo đức cho thanh niên nói chung là việc làm rất cần thiết đối với sự phát triển kinh tế - xã hội. Nó bao hàm nhiều nội dung, đó là:

Thứ nhất, giáo dục đạo đức truyền thống cho thanh niên. Những giá trị đạo đức truyền thống như tinh thần yêu nước, lòng nhân ái; thủy chung, yêu lao động, đức tính siêng năng cần cù thông minh sáng tạo trong lao động sản xuất, ý thức cộng đồng, sống có tinh nghĩa... là những giá trị nhân văn mang tính ổn định tương đối được lưu truyền qua các thế hệ, thể hiện trong các chuẩn mực phổ biến và cơ bản để điều chỉnh và đánh giá hành vi đạo đức của các cá nhân.

Tinh yêu quê hương, yêu đất nước là giá trị đạo đức xuyên suốt quá trình lịch sử của dân tộc Việt Nam, là một trong những nguyên tắc của đạo đức mới. Khái quát lịch sử Việt Nam nhiều thế kỷ qua, tại Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ II của Đảng Lao động Việt Nam ngày 11-2-1951 Hồ Chí Minh nói: “Dân ta có một lòng nồng nàn yêu nước. Đó là một truyền thống quý báu của ta. Từ xưa đến nay, mỗi khi Tổ quốc bị xâm lăng, thì tinh thần ấy lại sôi nổi, nó kết thành một làn sóng vô cùng mạnh mẽ, to lớn, nó lướt qua mọi nguy hiểm khó khăn, nó nhấn chìm tất cả lũ bán nước và lũ cướp nước” [3].

Trong các cuộc kháng chiến giữ nước trước đây, lòng yêu nước được thể hiện tập trung cao nhất ở những hành động dũng cảm, sự hy sinh cho cuộc đấu tranh giành độc lập dân tộc. Ngày nay, trong xây dựng và phát triển đất nước theo hướng công nghiệp hóa - hiện đại hóa, việc phát huy lòng yêu nước chính là nhằm mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ và văn minh. Yêu nước phải gắn liền với ý chí tự lực, tự cường, sự nỗ lực trong học tập, lao động, sáng tạo trong tư duy và hành động nhằm phát huy mọi tiềm năng để chiến thắng đói nghèo, lạc hậu, làm cho nhân dân được ấm no, hạnh phúc, thực hiện quyền bình đẳng và độc lập dân tộc, vươn lên ngang tầm thời đại.

Với đặc điểm tâm sinh lý của tuổi trẻ, thanh niên dễ dàng tiếp thu cái mới mà không quên đi quá khứ, khả năng chịu sự hướng dẫn, lời cuốn cái mới, hiện đại lớn hơn sự chấp nhận truyền thống. Đặc biệt có những thanh niên chạy theo lối sống thực dụng, vị kỷ, cá nhân. Nhiều cách sống, ứng xử trái với đạo lý truyền thống tốt đẹp, với những phong tục, tập quán của quê hương, của dân tộc. Trong bối cảnh xã hội bùng nổ thông tin như hiện nay, sự đan xen giữa giá trị thật, với các giá trị giả đang làm nhiều thanh niên mất định hướng, sống gấp, hưởng thụ mà không có ý thức và thời gian so sánh, nhận biết giá trị truyền thống.

Như vậy, giáo dục đạo đức truyền thống hình thành trong thanh niên tinh cảm yêu quê hương, đất nước, trung thành với Tổ quốc và dân tộc, giúp thế hệ trẻ ở nước ta vượt qua những cám dỗ vật chất tầm thường do tác động tiêu cực từ mặt trái của nền kinh tế thị trường và những giá trị văn hoá ngoại lai di ngược truyền thống tốt đẹp trong quá trình thực hiện chính sách mở cửa là vấn đề cần thiết và cấp bách hiện nay.

Thứ hai, giáo dục lý tưởng cách mạng cho thanh niên. “Lý tưởng của con người sẽ làm cho họ có thái độ tích cực trong nhận thức, nồng nhiệt trong tình cảm, mãnh liệt trong ý

chí, quyết tâm trong hành động" [4]. Lý tưởng chưa phải là cái hiện thực, lý tưởng là mục đích cao nhất, tốt đẹp nhất, là hình ảnh mẫu mà người ta phấn đấu để đạt tới. Đối với chúng ta, lý tưởng không phải là ảo tưởng, không phải là điều xa vời mà phải bắt nguồn từ cuộc sống. Lý tưởng đó được xây dựng trên cơ sở thế giới quan khoa học, là sự thống nhất giữa khoa học và niềm tin, giữa lý trí và tình cảm. Để hình thành lý tưởng cho mình mỗi thanh niên phải biết phân tích, đánh giá, lựa chọn, khái quát hoá hiện thực để xây dựng cho mình một hình ảnh mẫu mực cần vươn tới. Tất nhiên, hình ảnh đó phải phù hợp với xu thế phát triển của cuộc sống, của thời đại, với các chuẩn mực đạo đức xã hội. Nếu xác định lý tưởng đúng đắn, cao đẹp người thanh niên sẽ trở thành một nhân cách có ích cho xã hội, gia đình và chính bản thân mình.

Giáo dục lý tưởng cách mạng cho thanh niên có nhiều nội dung. *Trước hết*, giáo dục nhận thức để giác ngộ lý tưởng, giúp họ hiểu lý tưởng đó cao đẹp như thế nào, xây dựng cho họ niềm tin vào chủ nghĩa xã hội và lý tưởng cách mạng, có khả năng chuyển hóa lý tưởng thành hiện thực, biết cụ thể hoá lý tưởng sống của mình trong lao động, học tập, sinh hoạt.

Hai là, giáo dục tình cảm cách mạng, giáo dục lòng tin yêu đối với Đảng, với giai cấp công nhân, với nhân dân lao động, với chế độ xã hội chủ nghĩa...

Ba là, giáo dục lối sống văn hoá cho thanh niên. Lối sống, nếp sống văn hoá của thanh niên hình thành trên cơ sở tâm lý, nhu cầu của giới trẻ, được phát triển từ môi trường xã hội đổi mới - đó là thứ văn hoá trẻ. Những yêu cầu về phát triển học vấn, tri thức nghề nghiệp, về lý tưởng, đạo đức, nhân cách tốt đẹp của xã hội chi phối toàn bộ đời sống của thanh niên. Nhìn chung, thanh niên đang hướng đến các giá trị được coi trọng là: độc lập, tự do và hạnh phúc, ấm no cho gia đình và xã hội. Tuy nhiên, nước ta hiện nay đang trong quá trình phát triển kinh tế thị trường và

hội nhập quốc tế rộng rãi cùng với sự bùng nổ thông tin và kinh tế, những hoạt động hội nhập giao lưu quốc tế cũng đang tác động và có ảnh hưởng sâu sắc trong quan niệm, lối sống, và các quan hệ xã hội của thanh niên. Đồng thời, sự biến đổi của thang giá trị xã hội cũng ảnh hưởng rất lớn đến lối sống của thanh niên.

Vì vậy, việc giáo dục đạo đức lối sống giúp cho thanh niên sớm nhận thức đúng, có thái độ đấu tranh tích cực để chống lại mọi biểu hiện vị kỷ, những cách sống toan tính cá nhân, tự do buông thả, thiếu kỷ cương hành vi vô pháp luật, đàng xen trong cách sống của thanh niên, đôi khi tạo ra sự xung đột với lối sống tốt đẹp trong xã hội hiện đại, một lối sống tiêu thụ và nhất thời do ảnh hưởng mất trái của kinh tế thị trường, xa lạ với những giá trị truyền thống cao đẹp của dân tộc, và của đại đa số thanh niên đang tích cực hiện thực hoá các nghị quyết của Đảng xây dựng đất nước giàu đẹp, xã hội công bằng dân chủ, văn minh.

Thứ tư, giáo dục thái độ lao động cho thanh niên. Các nhà kinh điển của chủ nghĩa Mác - Lênin và Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn xác định vai trò to lớn của lao động đối với sự tồn tại và phát triển của xã hội loài người. Chính Ph. Ăngghen đã từng viết: "Lao động là điều kiện cơ bản đầu tiên của toàn bộ đời sống loài người, và như thế đến một mức mà trên một ý nghĩa nào đó, chúng ta phải nói: lao động đã sáng tạo ra bản thân con người"[5].

Giá trị đạo đức của lao động là ở chỗ, thông qua lao động có ích con người biết sống và cần phải sống bằng lao động trung thực của mình. Với lao động, con người chẳng những không gây trở ngại cho sự tồn tại của người khác mà còn có điều kiện giúp đỡ người khác và đóng góp cho xã hội, góp phần đem lại hạnh phúc cho mọi người. Sự thấu hiểu, cảm thông giữa những con người trong lao động là cơ sở hình thành những xúc cảm, tình cảm đạo đức, trong đó có tình cảm, nghĩa vụ, ý thức trách nhiệm, sự tận tụy cũng như niềm tự hào đối với công việc của mình. Những xúc

cảm và tình cảm đạo đức là động lực thúc đẩy chủ thể đạo đức thực hiện hành vi đạo đức nhằm sáng tạo ra các giá trị đạo đức, nó tạo ra sự hứng thú và niềm say mê sáng tạo, là yếu tố đem lại hiệu quả cao trong hoạt động của chủ thể. Do vậy, cần hình thành thái độ lao động tự giác, lao động có kỷ luật, có kỹ thuật và đạt năng suất cao.

Chỉ có người nào biết quý trọng sức lao động của mình và của những người lao động khác, trân trọng những thành quả lao động, coi lao động như một nhu cầu sống thì người ấy mới có thể trở thành người lương thiện, người tốt. Con người khác con vật ở chỗ, con người có lao động, biết tạo ra của cải vật chất đáp ứng nhu cầu của mình, còn con vật thì chỉ biết sử dụng những cái có sẵn trong tự nhiên, lệ thuộc vào tự nhiên. C. Mác đã từng nói: Tình yêu lao động là tình yêu đối với cuộc sống

KẾT LUẬN

Như vậy, vấn đề giáo dục đạo đức cho thanh niên hiện nay là điều rất cần thiết. Nội dung giáo dục đạo đức cho thanh niên khác với nội dung giáo dục đạo đức với các đối tượng khác trong xã hội. Đó là do căn cứ vào đặc điểm về tâm - sinh lý của họ. Hơn nữa, nội dung giáo dục đạo đức đó còn có sự chỉnh sửa sao cho phù hợp với mỗi hoàn cảnh lịch sử khác nhau,

SUMMARY

SOME CONTENTS IN MORAL EDUCATION FOR VIETNAMESE YOUTH TODAY

tức là phải có quan điểm lịch sử - cụ thể trong quá trình chỉnh sửa, bổ sung nội dung giáo dục đạo đức. Đất nước ta đang trong quá trình đổi mới, hội nhập quốc tế sâu rộng, tất cả các mặt, các lĩnh vực của đất nước đều bị tác động, đặc biệt là đối tượng thanh niên. Do vậy, bên cạnh việc giáo dục đạo đức cho thanh niên hiện nay về truyền thống như tình thân yêu nước, lòng nhân ái thủy chung, yêu lao động, đức tính siêng năng cần cù thông minh sáng tạo trong lao động sản xuất, ý thức công đồng, tình nghĩa...; về giáo dục lý tưởng cách mạng cho thanh niên; về lối sống văn hoá cho thanh niên và về thái độ lao động cho thanh niên để họ có được sự phát triển về hoàn thiện về nhân cách, để họ thực sự là lực lượng "trường cột" của xã hội trong quá trình xây dựng và phát triển đất nước ta hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Hồ Chí Minh (1996), *Toàn tập*. Tập 8. Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, trang 69.
2. Hồ Chí Minh (1996), *Toàn tập*. Tập 2, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, trang 489.
3. Hồ Chí Minh (1996), *Toàn tập*. Tập 8, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, trang 171.
4. Hữu Thọ (1997), "Thanh niên với việc rèn luyện lý tưởng cách mạng". *Báo Nhân dân*, trang 3
5. C. Mác - Ph. Ăngghen (1995), *Toàn tập*, Tập 20, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội trang 641

Nguyễn Thị Nội^{*}, Trần Thị Mai

College of Economics and Business Administration - TNU

At any time of the socioeconomic period of our country, young people always have been the pioneers in all aspects. They play a very important role in the existence and development of the society. Our country is on the way of global integration and young people have many chances to access new culture, gain new knowledge, exchange and learn from other countries in the world. Besides the advantages, young people also have some disadvantages. Therefore, moral education for young people in this period is very important and urgent. Moral education for young people involves four specific aspects: the first, traditional moral education; the second, revolutionary idea education; the third, cultural style education; and the fourth, work attitude education.

Key words young people (youth), morality of young people, moral education for young people

Ngày nhận bài: 11/6/2014. Ngày phản biện: 25/6/2014, Ngày duyệt đăng: 25/12/2014

Phản biên khoa học: TS. Vũ Thị Tùng Hoa – Trường Đại học Sư phạm - ĐHTN

^{*} Tel 0989 346178. Email nounguyenweba@gmail.com